

Магістр 1 року навчання
факультету обліку і аудиту ХНЕУ ім. С. Кузнеця

УПРАВЛІННЯ І КОНТРОЛЬ ЗА ДЕПОЗИТНИМИ ОПЕРАЦІЯМИ В КОМЕРЦІЙНОМУ БАНКУ

Анотація. Розглянуто теоретичні основи, організаційне і методичне забезпечення, а також розроблено практичні рекомендації щодо управління та контролю за депозитними операціями, які були розміщені на рахунках комерційного банку суб'єктами господарювання: фізичними та юридичними особами.

Аннотация. Рассмотрены теоретические основы, организационное и методическое обеспечение, а также разработаны практические рекомендации по управлению и контролю по депозитным операциям, которые были размещены на счетах коммерческого банка субъектами хозяйствования: физическими и юридическими лицами.

Annotation. The theoretical foundations and organizational and methodological support were considered and practical recommendations were given on the management and control of deposits transactions that were placed on the accounts of commercial bank by business entities: individuals and legal entities.

Ключові слова: депозитні операції, управління депозитними операціями, депозит, контроль депозитних операцій.

Актуальність дослідження пояснюється тим, що однією з необхідних передумов для ефективного функціонування банків та їх фінансової стійкості є стабільність і достатність ресурсної бази банків, основою якої є депозитні кошти. Від того, наскільки банки приділятимуть увагу формуванню фінансових ресурсів, залежить їх спроможність здійснювати активні банківські операції.

У навчальній та науковій літературі дана проблема майже не розглядалась за винятком праць окремих вчених. Вивченню управління та контролю депозитних операцій присвятили свої праці вітчизняні вчені Кириленко В. Б., Васюренко О. В., Кузьмінська О. Е., Белова І. В. та ін. [1 – 3]. Такий стан справ зумовлює необхідність подальших досліджень, розробки наукових засад щодо пошуку шляхів ефективного розвитку управління та контролю депозитних операцій.

Метою даного дослідження є дослідження теоретичних основ і розробка практичних рекомендацій щодо управління та контролю за депозитними операціями банку.

Об'єктом дослідження є депозитні операції банку.

Предметом дослідження є організаційне і методичне забезпечення управління та контролю депозитних операцій банку.

Управління депозитними операціями – це сукупність стратегічних і тактичних заходів, які проводить комерційний банк з метою залучення тимчасово вільних грошових коштів клієнтів, та утворення на цій основі кредитних ресурсів. Надійність і сталість джерел формування кредитних ресурсів забезпечується на основі різноманітності видів та умов проведення депозитних операцій стосовно конкретних юридичних і фізичних осіб.

Ефективне управління депозитними операціями передбачає розширення мережі та видів депозитних рахунків, задоволення потреб клієнтів у найрізноманітніших банківських послугах, забезпечення гарантій вкладень через систему страхування депозитів тощо. Режим функціонування депозитних рахунків у банку має відповідати потребам максимального спрощення порядку проведення депозитних операцій [2].

Передумовою здійснення науково обґрунтованого управління депозитними операціями комерційного банку є попередній аналіз стану, структури і використання ресурсної бази та пасивних операцій. Стратегічні інструменти управління депозитами банку включають заходи, спрямовані на зміцнення його позицій на депозитному ринку, що передбачає врахування всього комплексу чинників, які створюють зовнішнє середовище для банківської діяльності. Тактичні інструменти управління депозитними операціями у банку включають заходи поліпшення внутрішньої організації депозитної роботи: вдосконалення правил і порядку здійснення депозитних угод, поліпшення роботи персоналу банку, який займається пасивними операціями, пошук нових форм роботи з клієнтами, зменшення ймовірності ризику та нераціональних рішень тощо.

Специфічною рисою депозитних операцій є активна роль клієнта банку, який самостійно визначає величину вкладу, тобто частку своїх доходів, яку він спрямовує на заощадження. Заходи впливу на економічну поведінку потенційних вкладників мають посісти вагоме місце в процесі управління депозитними операціями комерційного банку [1].

Подорожчання депозитів призводить і до подорожчання кредитних ресурсів банку. Тому прагнення банку до максимального задоволення потреб вкладників мають обмежуватися майбутніми можливостями прибуткового розміщення залучених ресурсів під більш високий, порівняно з депозитами, відсоток. Для реалізації цього завдання комерційні банки встановлюють мінімальну суму строкового депозитного вкладу, мінімальний термін, на який вкладаються грошові кошти, річну відсоткову ставку, періодичність виплати відсотка (щомісячно, щоквартально, по закінченні строку) тощо. Ефективне управління депозитними операціями створює умови для оптимального ресурсного регулювання в комерційному банку. Вміле маневрування

Пасивні операції комерційного банку органічно пов'язані з активними операціями. Банківський менеджмент невіддільний від забезпечення ефективних взаємозв'язків пасивних і активних операцій банку. Залучення грошових коштів на депозити в банк втрачає будь-який сенс, якщо немає надійних каналів їх наступного прибуткового розміщення. Комерційний банк відповідає перед вкладником за зобов'язаннями, що випливають з депозитного договору, власними коштами, майном і всіма належними активами [3].

Надійна та ефективна система гарантування вкладів створює умови для захисту інтересів вкладників на випадок неплатоспроможності чи банкрутства банку, зменшення ризику кризи банківської системи внаслідок втрати ліквідності через масове зняття депозитів, підвищення ефективності управління грошово-кредитною сферою економіки внаслідок збільшення обсягу депозитів. Система гарантування вкладів вступає у дію, коли вклади стають недоступними, тобто у разі неможливості виконання банками вимог вкладників щодо повернення коштів та призначення ліквідатора за рішенням арбітражного суду або Національного банку України.

Питання фінансового контролю за депозитними операціями визначаються чинним законодавством, нормативними актами НБУ і внутрішніми документами банку. Бухгалтерський облік залучення та розміщення депозитів, сплати витрат та отримання доходу за ними здійснюється за відповідними групами балансових та позабалансових рахунків.

Внутрішній бухгалтерський контроль за депозитними операціями має бути побудований таким чином, щоб гарантувати, що:

- 1) депозити прийняті на умовах щодо строків і лімітів згідно з правилами і нормами, схваленими правлінням банку;
- 2) усі депозити прийняті на підставі та відповідно до відсоткової ставки, яка застосовується у банку;
- 3) усі бухгалтерські записи, проведені за депозитними рахунками, правильно відображені у бухгалтерському обліку [4].

У кожному банку має бути створена система реєстрації депозитів, мета застосування якої – забезпечити правильний та своєчасний запис у бухгалтерському обліку суми за депозитами, дати нарахування і сплати відсотків, дати погашення депозитів та відсоткові ставки. Нарахування відсотків і здійснення відповідних записів у бухгалтерському обліку банку має періодично перевірятися особами, які не причетні до нарахування. Відсотки, відображені на окремих аналітичних рахунках відсоткових витрат (доходів), мають бути вивірені із сумою відсотків, сплачених депонентів або отримані від банку [3].

Отже, підсумовуючи все зазначене, можна сказати, що гарантією успішного управління депозитними операціями є взаємовигідні відносини між банком і клієнтом. Щоб збільшити депозитні залучення, банк повинен ретельно і постійно вивчати інтереси і запити вкладників – юридичних і фізичних осіб. Важливо, щоб банк надавав вкладникам найзручніші форми депозитного обслуговування, які б зводили до мінімуму витрату ними часу. Західна банківська практика нагромадила значний досвід управління і контролю за проведенням депозитних операцій. Вміле використання цього досвіду з урахуванням специфіки вітчизняної економіки і ментальності населення має суттєве значення для поліпшення роботи комерційних банків в Україні. Важливо, щоб вітчизняні банки постійно здійснювали пошук досконаліших методів та інструментів управління депозитними банківськими продуктами.

Наук. керівн. Глебова Н. В.

Література: 1. Кириленко В. Б. Організація обліку, контролю та аналізу депозитних операцій банку / В. Б. Кириленко. – К. : КНЕУ, 2009. – 264 с. 2. Васюренко О. В. Банківські операції : навч. посібн. / О. В. Васюренко. – К. : Знання, 2010 – 318 с. 3. Белова І. В. Організація контролю в банку : навч. посібн. / І. В. Белова. – Суми : Університетська книга, 2009. – 301 с. 4. Про затвердження Положення про порядок здійснення банками України вкладних (депозитних) операцій з юридичними і фізичними особами : Постанова Правління Національного банку України від 03.12.2003 р. № 516 [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://zakon.rada.gov.ua/>. – Назва з екрану.